

УДК 330.341.1

З. В. Юринець,
 д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту,
 Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
 О. А. Петрух,
 аспірант кафедри менеджменту,
 Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Z. Yurynets,
 Sc.D. in Economics, Associate Professor, Professor of Management,
 Ivan Franko Lviv national university
 O. Petrukh,
 PhD Student, Ivan Franko Lviv national university

STATE REGULATION AND FINANCING OF INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITIES IN UKRAINE

У статті проведено дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Виявлено головні проблеми, які стримують інноваційний розвиток та інвестиційний процес, що призводить до зниження інноваційного потенціалу, інвестиційної привабливості України. Обґрунтовано, що важливим є вироблення та реалізація чітких заходів та дій державної інноваційної та інвестиційної політики. Запропоновано заходи та інструменти державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності в контексті таких сфер, як правове, інституційне забезпечення; доступ до різних джерел фінансування; нові напрями розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності; розвиток інтелектуального капіталу для інноваційно-інвестиційної діяльності; підвищення свідомості менеджерів, персоналу щодо інноваційно-інвестиційної діяльності; співпраця та взаємодія. Встановлено, що ключовими чинниками у ході зростання економіки країни, її суб'єктів господарювання є удосконалення процесу доступу до різних джерел фінансування.

The analysis of innovation and investment activity have been conducted in Ukraine. The main problems that hamper innovation development and investment process and lead to lower innovation potential, investment attractiveness of Ukraine have been revealed. In the article it is substantiated the importance of developing and implementing clear measures and actions of state innovation and investment policy. Measures and instruments of state support of innovation-investment activity in the context of such spheres as legal, institutional support; access to various sources of funding; new directions of development of innovation and investment activity; development of intellectual capital for innovation and investment activity; increase of consciousness of managers, personnel in relation to innovation and investment activity; cooperation and interaction has been proposed. It was established that the key factors in the growth of the country's economy and its subjects of business are improving the process of access to various sources of financing.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, джерела фінансування, державне регулювання, інноваційна політика, інвестиційна політика.

Key words: innovation and investment activity, sources of financing, state regulation, innovation policy, investment policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інноваційна та інвестиційна політики втілені в життя у багатьох передових країнах світу. Їх розвиток пов'язаний із усвідомленням та діяльністю органів державної влади, реалізацією інструментарію державного регулювання для підтримки інноваційного поступу у всіх сферах економіки, вливанню інвестицій та забезпечення збалансованого розвитку. Інноваційна та інвестиційна політики, застосування інструментарію державного регулювання замінили науково-технічну по-

літику та її методи впливу на господарську діяльність, поставили невід'ємним елементом сучасної економіки, яка ґрунтується на знаннях, із залученням усіх установ та управлінських ієрархічних рівнів, що заангажовані у процес створення, дифузії та застосування новітніх знань. За останні роки саме інноваційна політика піднялась до ступеня однієї з найважливіших політик держави. Це засвідчують розроблені стратегічні документи, які складають фундамент для дій і заходів, що запроваджуються на державному рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні основи державного регулювання та фінансової підтримки інноваційного розвитку й інвестиційних процесів національної економіки стали підважиною досліджень плеяди вітчизняних науковців: конкретизовано завдання для вітчизняної інноваційно-інвестиційної політики (Юхновський І. [8]); запропоновано напрями та заходи державної підтримки, інвестуванню інноваційного розвитку в рамках системи "держава — наука — підприємництво — бізнес" (Луциків І. [6]); вироблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності регулюючого впливу держав у сфері інноваційної діяльності (Скиба М. [7]); визначено роль податкової політики держави у сфері стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності (Бондарчук В. [3], Гомон М. [4]); розкрито основні засади формування механізму державного управління функціонуванням національної інноваційної системи (Бова Т. [1]). Водночас, на нашу думку, потребують подальшого дослідження окремі питання, пов'язані з аналізом сучасних проблем інноваційно-інвестиційної діяльності, визначенням фінансових джерел та удосконаленням інструментарію державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завдання полягає в обґрунтуванні основних напрямів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, враховуючи інструментарій державного регулювання та джерела фінансування зазначеного процесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційно-інвестиційна діяльність — це діяльність, що завдяки акумульованим і ефективно вкладеним ресурсам в інноваційний процес, дає змогу активізувати розвиток будь-якої соціально-економічної системи. Міжнародний досвід переконує, що існують найважливіші важелі впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність — це ринок і державне регулювання. У цьому контексті доцільно зазначити, що сукупність певних напрямів, форм і методів діяльності держави, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного забезпечення підтримки та розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності, мотиваційних чинників включення інноваційних та інвестиційних процесів, формують державну інноваційну та інвестиційну політику.

Роль держави в активізації інноваційного розвитку економіки виявляється через стимулювання інвестиційних процесів, зокрема у високотехнологічних галузях, фінансування розвитку науки й освіти, інноваційної діяльності. Держава має неминуче виконувати регулюючі функції інноваційного розвитку та інвестиційної діяльності з урахуванням і дотриманням встановлених соціальних критеріїв.

Сучасне нормативно-правове забезпечення відносно науково-технічної й інноваційної діяльності в Україні налічує близько 200 документів [5, с. 8]. Однак через постійне внесення змін, призупинення діючих норм законів втрачені стимулюючі чинники розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності та науки.

Державне регулювання та здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в економіці можливе завдяки збалансованій реалізації [2, с. 236]: приватних інтересів учасників такої діяльності (в забезпеченні конкурентоспроможності товарів та послуг та збільшенні розміру прибутку від їх реалізації); публічних інтересів (у підвищенні ефективності економіки країни, регіону, а також задово-

лення інших суспільних потреб у всіх сферах тощо). Зазначена обставина, потреба врахування публічних (соціальних) інтересів зумовлює втручання держави в сферу інноваційно-інвестиційної діяльності.

Таким чином, формуються основні напрями та принципи державної інноваційної й інвестиційної політики, які повинні бути втілені в засобах державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, серед яких:

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній та інвестиційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної та інвестиційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності.

Держава, проводячи регулювання інноваційного розвитку та інвестиційних процесів, насамперед формує середовище та умови для стимулювання залучення інвестицій в інноваційну діяльність завдяки реалізації комплексу державних гарантій і сукупності інших управлінських заходів.

Держава на законодавчому рівні закріплює та гарантує суб'єктам інноваційної та інвестиційної діяльності:

- фінансове стимулювання інноваційних програм і проектів, спрямованих на реалізацію економічної та соціальної політики держави;
- підтримку створення та розвитку суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності;
- охорону та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності;
- підтримку щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності;
- вільний доступ до інформації про пріоритети державної економічної та соціальної політики, про інноваційні потреби та результати науково-технічної діяльності, крім випадків, передбачених законом.

Головні заходи та інструменти державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності в контексті сталого розвитку економіки України наведені у таблиці 1.

Вважаємо, що на сьогодні господарська сфера України насамперед потребує доступу до різних джерел фінансування, що має проявитись у підтримці венчурних фондів на основі державно-приватного капіталу; ефективного введення в дію фінансових стимулів; трансформації правових норм; спрямуванні фінансової політики на підтримку інноваційно активних підприємств, передусім стартапів; сприянні розвитку державно-приватного партнерства.

Таблиця 1. Основні заходи та інструменти державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності в контексті сталого розвитку економіки України

Сфери	Заходи	Інструменти
Правове, інституційне забезпечення	Спрощення законодавчих норм, зменшення податкового тягара. Підвищення ефективності адміністративного управління	Спрощення положень, що стосуються доступу до різного виду капіталу, комерціалізації технології тощо. Зменшення тривалості здійснення адміністративних процедур. Покладання відповідальності на урядовців за порушення термінів винесення рішень, ухвалене законом. Ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій в адміністративному управлінні. Формування і розвиток інформаційних порталів для підприємців з необхідними інструментами для підтримки інноваційної діяльності
Доступ до різних джерел фінансування	Розвиток основних інститутів, що зорієнтовані на підтримку і комерціалізацію результатів НДДКР. Покращення доступу малих та мікропідприємств до зовнішнього фінансування. Підтримка та розвиток ринку венчурного капіталу. Державно-приватне партнерство	Підтримка венчурних фондів на основі державно-приватного капіталу. Трансформація правових норм (перегляд оподаткування інвестиційного доходу тощо). Спрямування фінансової політики на підтримку інноваційно активних підприємств, насамперед стартапів. Сприяння розвитку державно-приватного партнерства
Нові напрями розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності	Розвиток еко-інновацій, зелених технологій. Вирішення питань щодо зниження рівня викидів. Міжнародна співпраця. Підсилення співпраці в Україні. Інтелектуальна власність. Збільшення абсорбційних властивостей інновацій	Стимулювання суб'єктів господарювання вкладення ресурсів у створення та впровадження еко-інновацій, зелених технологій. Стимулювання НДДКР, що спрямовані на еко-інновації. Впровадження принципу ефективного використання ресурсів. Підтримка та розвиток інноваційних кластерів на регіональному та державному рівнях. Дії, що спрямовані на передачу передового зарубіжного досвіду в інноваційній сфері, у сфері співпраці. Стимулювання, поради створення інноваційних стратегій розвитку на підприємствах. Навчання та консультування ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищення обізнаності підприємців щодо захисту прав інтелектуальної власності
Розвиток інтелектуального капіталу для інноваційно-інвестиційної діяльності	Модернізаційні процеси загальної та професійної освіти, підвищення кваліфікації. Сприяння процесам розроблення та впровадження інновацій	Конкуренція у вузах, відкритість задля залучення зарубіжних вчених до освітнього процесу. Запуск серії соціальної реклами щодо просування інновацій, її створення та впровадження. Сприяння розвитку академічного підприємництва. Розроблення та впровадження інструментів щодо заохочення науковців та дослідників до проведення підвищення кваліфікації праці на підприємствах
Підвищення свідомості менеджерів, персоналу щодо інноваційно-інвестиційної діяльності	Усвідомлення неминучості змін, підвищення здібностей персоналу, менеджерів підприємств	Підсилення здібностей та накопичення нових знань управлінської команди у сфері управління людськими ресурсами
Співпраця та взаємодія	Покращення співпраці в системі «підприємство – наука – освіта». Ефективне використання ресурсів на НДДКР	Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів, формування та підтримка технологічних платформ для підсилення взаємодії науки з бізнесом

Джерело: розроблено авторами.

Важливим є також вироблення та реалізація ефективної фінансової стратегії, чітких заходів та дій державної інноваційної та інвестиційної політики. Варто виділити головні проблемні моменти, які стримують цей процес, що у результаті призводить до втрачання конкурентних переваг суб'єктами господарювання, зниження інноваційного потенціалу, інвестиційної привабливості України. До цих проблем треба віднести [9]:

- відсутність належного фінансування інноваційної діяльності;
- недосконалість та періодична змінність нормативно-правового підґрунтя;
- декларативність у розроблених і втілених стратегіях розвитку, зокрема, що стосується інноваційного поступу як держави, так і її регіонів;

— відсутність цільної системи державного управління інноваційною діяльністю та процесами;

— неузгодженість інноваційних стратегій у комплексі "економіка країни — регіон/галузь/вид економічної діяльності — суб'єкт господарювання";

— неповне вивчення проблем ідентифікації та забезпечення, спрямування та розподілу ресурсів, що потрібні для реалізації інноваційної стратегії;

— відсутність ефективної уніфікованої методології збору, оброблення статистичних даних, що стосуються діяльності організації у сфері інноваційного управління тощо.

Державна інноваційна та інвестиційна політика в тих країнах, які втілюють економічні трансформації, пов'язані із переходом на інноваційний тип розвитку, має ґрунтуватись і враховувати принципи, які в Україні ще потребують ретельного перегляду та вдосконалення:

— диверсифікація джерел фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності;

— підвищення сприйнятливості економіки до базових, радикальних інновацій, які забезпечують докорінні зрушення у системі суспільного виробництва та пріоритетний розвиток наукомістких галузей;

— моделювання альтернативних варіантів інтенсифікації інноваційного розвитку, які враховують національні соціально-економічні, структурні та виробничі особливості, науково-дослідний, інноваційний та інвестиційний потенціал, міжнародну кон'юнктуру;

— вдосконалення системи контролю використання державних коштів і мотивування іноземних приватних і державних інвесторів до вкладень у національну економіку;

— партнерство державного та приватного секторів, підвищення стимулювання економічних суб'єктів до проведення інноваційно-інвестиційної діяльності;

— підвищення рентабельності й ефективності підприємств у сфері НДДКР і впровадження у життя їхніх результатів;

— розвиток національних та регіональних, галузевих інноваційних систем, інноваційної інфраструктури, забезпечення ефективної співпраці, інтеграції наукового та виробничого секторів;

— інституційно-правове, організаційно-управлінське, інформаційно-аналітичне забезпечення підсилення інноваційно-інвестиційної діяльності, ефективне використання наявних ресурсів, які сприяють підвищенню ефективності системи державного управління, зокрема системи моніторингу та прогнозування;

— відповідність цілей державної інноваційної та інвестиційної політики, інноваційного та інвестиційного процесів країни інтересам, цінностям суспільства.

ВИСНОВКИ

Роль держави у вирішенні проблем, що постійно виникають і пов'язані з інноваційним розвитком та інвестиційними процесами в країні, є визначальною і полягає насамперед у формуванні інноваційної та інвестиційної політики, ефективному втіленні інструментарію державного регулювання, правильному визначенні її пріоритетів, стратегії та управлінських дій для реалізації, які мають бути сконцентровані на розвитку інноваційного та інвестиційного потенціалу, технологічному оновленні не лише сфери виробництва, а усіх сфер та видів економічної діяльності, розвитку знань, підвищенні кваліфікації персоналу, задоволенні потреб національного ринку у високотехнологічній продукції. Ключовими чинниками у ході зростання економіки країни, її суб'єктів господарювання є удосконалення процесу доступу до різних джерел фінансування.

Література:

1. Бова Т.В. Формування механізму державного управління функціонуванням національної інноваційної системи / Т.В. Бова // Економіка та держава. — 2010. — № 4. — С. 132—134.

2. Бондар-Підгурська О.В. Механізм акумуляції коштів на дослідження та технологічний розвиток економіки: формування та реалізація / О.В. Бондар-Підгурська // Економіка. Управління. Інновації. Сер.: Економічні науки. — 2016. — № 3. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_3_4

3. Бондарчук В.Д. Державне регулювання інноваційного розвитку регіону / В.Д. Бондарчук // Економіка та держава. — 2010. — № 5. — С. 93—95.

4. Гомон М.В. Податкова політика держави у сфері стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності /

М.В. Гомон // Вісник Миколаївського національного університету імені Сухомилинського. — 2016. — № 12. — С. 434—438 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/12-2016/91.pdf>

5. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні / З. Кучерява // Урядовий портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/13958>

6. Луциків І. В. Реалії практики державної підтримки у сфері забезпечення інноваційного розвитку економіки України / І.В. Луциків // Держава та регіони. — 2011. — № 5. — С. 38—41.

7. Скиба М. Стимулювання інноваційної діяльності в контексті посткризового відновлення економіки України / М. Скиба // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2011. — № 2. — С. 145—152.

8. Юхновський І.В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності економіки України / І.В. Юхновський // Економіка та держава. — 2011. — № 4. — С. 48—52.

9. Юринець З.В. Нейромережеве моделювання як інструмент прогнозування інноваційного розвитку економіки України / З.В. Юринець, В.В. Круглякова // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 6. — С. 425—432.

References:

1. Bova, T. V. (2010), "Formation of the mechanism of state management of the functioning of the national innovation system", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 132—134.

2. Bondar-Pidgurska, O. V. (2016), "The mechanism of accumulation of funds for research and technological development of the economy: the formation and implementation", *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi. Seriya: Ekonomichni nauki*, [Online], vol. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_3_4 (Accessed 10.12.2017).

3. Bondarchuk, V. D. (2010), "State regulation of innovation development of the region", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 93—95.

4. Gomon, M.V. (2016), "Tax policy of the state in the field of stimulation of innovation and investment activity", *Visnik Mikolayivskogo natsionalnogo universitetu Imeni Suhomlinskogo*, [Online], vol. 12, pp. 434—438, available at: <http://www.global-national.in.ua/archive/12-2016/91.pdf> (Accessed 22.12.2017).

5. Kucheryava, Z. (2008), "Legal support of innovation development in Ukraine", *Uryadoviy portal*, [Online], available at: <http://old.minjust.gov.ua/13958> (Accessed 4.01.2018).

6. Lutsikly, I. V. (2011), "Realities of practice of state support in the field of providing innovative development of the Ukrainian economy", *Derzhava ta region*, vol. 5, pp. 38—41.

7. Skiba, M. (2011), "Stimulating innovation in the context of the post-crisis relationship of the Ukrainian economy", *Visnyk natsionalnoyi akademiyi derzhavnogo upravlinnya pry Prezidentovi Ukrayiny*, vol. 2, pp. 145—152.

8. Yuhnovskiy, I. V. (2011), "State regulation of innovation and investment activity of the Ukrainian economy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 48—52.

9. Yurinets, Z. V. Kruglyakova, V. V. (2016), "Neural network modeling as a tool for forecasting the innovative development of the Ukrainian economy", *Aktualni problemi ekonomiki*, vol. 6, pp. 425—432.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018 р.